

біржовому ринку цінних паперів становив 8%. У результаті аналізу структури обсягів торгів цінними паперами встановлено, що фондовому ринку України притаманний позабіржовий характер тобто обсяги позабіржового ринку значно переважають біржовий, проте перспективи розвитку власне біржового ринку та його інфраструктури виглядають оптимістично враховуючи відношення обсягу торгів на фондовому ринку до ВВП України.

Список літератури

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів: Закон України Про ринки капіталу та організовані товарні ринки від 19.06.2020 р. № 738-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#Text>
2. Річний звіт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2020 рік. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/about-us/annual-reports/>
3. Калівошко О. М. Оцінка обсягу та структури фондового ринку України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Вип. 24. Ч. 2. С. 42–47.
4. Смелянова Л.О. Структура фондового ринку України протягом 2006–2018 років. Гроші, фінанси і кредит. Східна Європа: Економіка, бізнес та управління. Вип. 2 (25). 2020. С. 362–367.

УДК 631.147:339.564-025.13(477)

БАТАЖОК С.Г., канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНА МОДЕЛЬ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ

Розвиток органічного сільського господарства в Україні зміцнює експортний потенціал держави, поліпшує імідж країни, забезпечує продовольчу безпеку, підвищує ефективність виробництва та поліпшує добробут населення. Органічне виробництво має експортоорієнтовану модель.

Ключові слова: органічне сільське господарство, органічна сертифікована продукція, експортні продукти, органи сертифікації, державна підтримка.

Україна має сприятливі умови для органічного сільського господарства, через географічне розташування та поширеними родючими чорноземам.

Загальна площа сільськогосподарських земель з органічним статусом та перехідного періоду (сертифікованих за стандартом, що еквівалентний Регламенту ЄС щодо органічного виробництва) становить 462 тис. га. Частка органічних земель в загальній площі земель сільськогосподарського призначення – 1,1%. Загальна кількість операторів (сертифікованих за стандартами, що еквівалентні органічному законодавству ЄС та США (NOP) – 549 (серед них – 419 виробник сільськогосподарської продукції). Більшість органічних операторів в Україні сертифіковані за органічним стандартом ЄС, що є еквівалентним Регламентам ЄС 834/2007 та 889/2008, які застосовуються як для експорту органічної продукції, так і на внутрішньому ринку. Українські органічні оператори також часто сертифіковані відповідно до Національної органічної програми США (NOP) та/або Канадського органічного режиму (COR). Інші органічні стандарти, які використовують в Україні: Bio Suisse (Біо Свісс, Швейцарія), Naturland (Натурланд) та Bioland (Біоланд) (обидва – Німеччина), JAS (Японія) та KRAV (Швеція) [1].

За останні роки Україна стала важливим постачальником органічної продукції на західні ринки. Основна органічна продукція, що експортується з України – це зерно кукурудзи, соя, пшениця та соняшник (саме в такому порядку). Україна входить в топ 5 імпортерів ЄС: 7-10% імпорт з України в 2018-2020рр. Розподіл експорту органічної продукції за частинами світу складає: Європа 73%, Північна Америка 24%, Азія 3%, Австралія та Океанія 1%. Україна займала в 2020р. четверте місце зі 124 країн за обсягами імпорту органічної продукції в ЄС. Протягом 2020р. до ЄС ввезено 2,79 млн. тонн органічної агропродовольчої продукції: 7,8 % з якої – українська (217,2 тис. тонн на суму 116,7 млн. дол. США).

В 2020р. Україна експортувала 332 тис. тонн органічної продукції на суму 204 млн. дол. США в 40 країн світу. Найбільшими країнами-споживачами української органічної продукції є Нідерланди, США, Німеччина, Литва, Австрія, Велика Британія, Польща, Канада, Італія, Швейцарія. Українські виробники також експортували в Австралію та деякі азійські країни, зокрема, Китай, В'єтнам, Індію та Японію, а також здійснювали перші поставки органічної продукції до Кореїської Республіки та М'янми [2].

Основними експортними продуктами, які постачалися на міжнародні ринки, були зернові, олійні, мед, яйця, овочі та фрукти. Також експортувалися макуха соняшника, борошно, олія соняшникова, шрот соняшниковий, яблучний концентрат та березовий сік.

В 2020 р. імпорт органічної продукції до ЄС зменшився на 1,9% порівняно з 2019 роком (2,79 млн. тонн проти 2,85млн.тонн), а імпорт з України впав майже на чверть: на 22% знизився імпорт напоїв та на 11% – сировини. Зокрема, зменшились обсяги імпорту макухи на 22%, цукру на 10%, олійних (окрім сої) на 12%, та зернових – пшениці на 34% та інших на 41%. Всі ці культури є основними в органічному експорті України. Україна займає 4 місце в світі зі 123 країн за обсягами імпорту органічної продукції до ЄС (табл. 1.).

Таблиця 1 – Обсяг імпорту органічної продукції до ЄС, 2020р.

Країна	Обсяг органічної продукції (тис. тонн)	Частка в структурі імпорту, %,
Еквадор	324,1	11,6
Домініканська Республіка	252,3	9
Китай	227,7	8,1
Україна	217,2	7,8
Перу	200,9	7,2
Індія	174,3	6,2
Туреччина	155,7	5,6
Колумбія	106,8	3,8
Бразилія	67,2	2,7
Мексика	66,1	2,4
Інші країни	1685,5	64,1
Всього	2794,1	100

Джерело : [3].

Ключовими постачальниками ЄС є Еквадор, Домініканська Республіка, Китай та Україна. При цьому частка України в загальному імпорті до ЄС складає 7,8%. А основними імпортерами залишаються Нідерланди (31%), Німеччина (18%), Бельгія (11%) та Франція (10%).

Україна займає перше місце за експортом зернових культур (без врахування пшениці та рису), хоча показник обсягів експорту впав майже вдвічі. Друге місце за обсягами постачання олійних культур (-33,7%) та сої (+67,8%).

Україна має шосте місце в категорії постачання продуктів тваринництва – це мед та яйця. А також сьоме місце в постачанні продукції продуктової групи «овочі та фрукти» разом з продуктами їх переробки.

18 органів сертифікації, акредитованих на міжнародному рівні, включені до офіційного переліку органів сертифікації в органічній сфері для України відповідно до Регламенту ЄС № 1235/2008. Це такі органи сертифікації: Органік Стандарт, Bio.inspecta AG, Ecocert SA, CERES Certification of Environmental Standards GmbH, Control Union Certifications, Kiwa BCS Öko-Garantie GmbH, Ecoglobe, Istituto Certificazione Etica e Ambientale (ICEA), Lacon GmbH, Suolo e Salute srl, Agreco R.F. Göderz GmbH, Bioagricert S.r.l., A CERT European Organization for Certification S.A., Letis S.A, CCPB Srl, Valsts SIA “Sertifikācijas un testēšanas centrs” Ltd, Albinspekt та Biocert International Pvt Ltd. Єдиний український орган сертифікації – ТОВ «Органік Стандарт», всі інші – іноземні або їхні місцеві офіси. Більшість органів сертифікації, які працюють в Україні, є членами Європейської Ради органічних органів сертифікації (ЕОСС).

Для української органічної сертифікованої продукції був розроблений та зареєстрований як торговельна марка державний логотип для маркування органічної продукції. Логотип є власністю Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. На сьогоднішній час ще не було жодного органічного продукту, маркованого цим логотипом. На полицях магазинів є органічні продукти, марковані органічним логотипом ЄС (євролисток) та деякими іншими логотипами міжнародних/приватних органічних стандартів [1].

Факторами, що негативно вплинуть на експорт органічних продуктів з України в 2022–2023рр. є: зменшення земельних площ під органічним виробництвом, часткове невикористання наявних земель у зв'язку з браком насіння та пального, можлива втрата діяльності органів сертифікації в деяких частинах України в результаті воєнних дій. Наслідком стане зменшення врожайності сільськогосподарських культур, через гіршу якість насіння, загроза перебоїв у постачанні пального та погіршення експортної логістики, зокрема експорт водним шляхом.

Державна підтримка виробників органічної сільськогосподарської продукції здійснюється шляхом: виділення бюджетних субсидій з розрахунку на одиницю оброблюваних угідь та/або одну голову великої рогатої худоби; відшкодування до 30 відсотків вартості витрат на проведення сертифікації органічного виробництва; відшкодування до 30 відсотків вартості витрат на придбання дозволених для використання засобів захисту рослин та добрив, насіння, садивного матеріалу та кормів [4].

Список літератури

1. Органічна платформа знань: веб-сайт. URL: <https://organic-platform.org/>
2. Органічне виробництво в Україні: веб-сайт. URL: <https://minagro.gov.ua/napryamki/organichne-virobnictvo/organichne-virobnictvo-v-ukrayini>
3. Органічне виробництво (інфографіка): веб-сайт. URL: <https://organicinfo.ua/infographics/>
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування Державного аграрного реєстру та удосконалення державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції: Закон України від 05.11.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/985-20#Text>